

A BETŰSZEDŐ ÉS GÉPMESTER

ÍRTA: AUGENFELD M. MIKSA

Valamikor könyvnyomtató alatt olyan emberfiát értettek, aki maga öntötte betűit, maga szedte azokat, maga végezte a nyomást, maga készítette festékét és sajtákkészítette hengerekkel dolgozott; de kész termékeit is, tudományos, imádságos és egyéb könyveket, bibliákat stb. — maga árusította, esetleg faluról-falura, városról-városra járva.

A mindinkább fejlődő verseny és a gépek megjelenése nyomán megkezdődött mesterségünkben a tagozódás.

Ha a mai, a bámulatosságig fokozott termelést ontó gépek birodalmában széttekintünk, alig tudjuk elképzelni, hogy csak a XIX. század első éveiben szorította ki Stanhope lord akkor nagyszerűnek elismert vas-kézisajtója, a Gutenberg óta ezen időkg, tehát évszázadokon át használt nagy faszajtót.

A vas-kézisajtó már élesebben határolta el a nyomó és a betűszedő munkáját. De a munkakör König Frigyes gyorssajtójának terjedésével még jobban megoszlott.

A nyomó súlyos testi munkája, a nyomórúdnak kihúzása, a nyomtató-fedél felemelése, a sajtónak előre- és hátrahajtása, esetleg a nehézkes kézi feladás is, megszűnt. A munkakör szélesebb lett, több szellemi képességet kívánt meg és a gép haladásával a munka még jobban tagozódott, így ma már van nyomó, gépmester, rotációs gépmester és a nagy képességet követelő gépcsoda, az agregat-gép mestere.

De ugyancsak megszorodott és megoszlott a betűszedő munkaköre is. Az ősi könyvszedő munkáját, aki egész nap állva róttá sorokká a betűket, átvette a kényelmesen ülve billentyűző gépszedő, akinek öntött sorait a tördelő alakítja oldalakká, amely szedésen még a korrektor pötyögeti a hibákat kijavításra a kéziszedőnek. De ezenkívül dolgozik még (sajnos: inkább dolgozna) a táblázat-, a merkantil-, a mesterszedő. Valamennyi egyik osztályosa annak a tagozódásnak, amely a haladásból, a fejlődésből származott.

Az utóbbi évtizedek minden munkakörben, így a miénkben is, újabb és újabb, csodálatosan elmés gépekkel lepték meg a világot. De, míg majd minden területen

a gépek vagy teljesen fölöslegessé tették a kézi erőt, vagy pedig lefokozták az embert egyszerű segéderővé, a gépet kiszolgáló melléalakká, addig nálunk a gépek mindeddig éppen ellenkezőleg, magasabb értelmiséget, több tudást és élettapasztalatot követelnek meg.

Vegyük csak elsősorban az újabb gyorsjáratú sajtókat, vagy a rotációs gépeket figyelembe. Aligha boldogulhat itt olyan gépmester, aki nem ismeri alaposan a nyomás- és gép-technikát. Már az ívberakó-készülékeknél a berakónók munkája a fentebb említett sorsra jutott: az elsőrendűen fontos ívberakást a gép fokozott mennyiségben és pontossággal végzi, a munkásnő pedig csökkent munkával csak az ívberakó-készüléket szolgálja ki.

A gépszedő munkájánál is tisztában vagyunk azzal, hogy csak kellő nyelvtani tudással, idegen nyelvnek legalább elméleti ismeretével, bőséges tapasztalatokkal, sokat olvasással, szóval alapos műveltséggel lehet boldogulni.

Tehát a betűszedő és gépmester munkája megmaradt ama elsőrangú fontosságúnak, mint volt. Legjobban kifejezhető ez azzal, hogy ha ezek munkateljesítményét olyan árunak jelzem, amely a megrendelőhöz jut. Magában az eladási árak kiszámításában is kifejezésre jut ez, hiszen a beállítás is körülbelül a következő: anyag (papír stb.), árú (szedés, beigazítás, nyomás), költségek (lakkbér, fűtés, világítás, csomagolás stb.).

Természetes, hogy a betűszedő és gépmester (ideértve mindig a nyomót is) munkájának teljes összhangban kell állani. Vannak már begyökeresedett összokások, amelyeket különösen megbeszélni nem kell, például könyveknél a könyvoldalak pontosan egyenlő nagysága, ami nem csupán a szépségtan szabályainak akar megfelelni, hanem célja főleg, hogy a formazárás munkáját megkönnyítse. Vannak alapvető utasítások, amelyeket a művezető ad meg, például alakzat, betűfaj és fokozat stb., de még mindig maradnak olyan dolgok, amit a gépmesternek és betűszedőnek együttesen és alaposan kell megbeszélnie.

Különösen fontos az ilyen megbeszélés színes munkáknál, vagy különleges mesterszedéseknél.

A betűszedő munkája az összmunka kiindulása, a gépmesteré a befejezés. Így a szedés első pillanatában már a gépüzem akadálytalan és teljes kihasználásával kell számolni, tehát a szedésnek olyannak kell lenni, hogy a gépmester minél kevesebb fáradtsággal és időpazarlással megindíthassa a nyomtató gépet.

Hogy példát említsek, így a korrekturáknak és az ennek pontos elkészültét felülvizsgáló levonatoknak már előbb el kell készülni, úgyszólván a gépben csak utolsó utánnéző ív legyen szükséges. A betűszedőnek olyan táblázatnál, amelynél a keresztvonalzat külön van szedve, az ürpótlókat a keresztvonalzat első soráig elébe kell szednie, mert így nem kell a gépmesternek számítással, vagy ívjelek tologatásával idejét vesztegetni.

Többszínű munkáknál — már a pontos munka érdekében is — minden szín nyomóformája pontosan az első szín nagyságára szedendő és vékony, átlátszó papírra készült levonaton kipróbálandó.

A betűszedő pontos és lelkiismeretes munkája könnyít önmagán és könnyít a gépmester munkáján. Különösen áll ez ábrákkal ellátott munkáknál, mert ezeknek pontos és célirányos kizárásánál nincsen „spiesz”-elés.

Mi sem természetesebb, minthogy a gépmester munkája éppen olyan fontos és annyival inkább előtérbe lép, mert ez a munka a befejezés és a rendelést realizálja.

A művezető, a vállalat ezért fokozott figyelemmel van a gép termelése iránt. A gépmester minőségbeli munkája a vállalat jó hírnevének pillérje, mennyiségbeli munkája pedig annak anyagi boldogulásának alapja. Józan megfontolás mellett azonban sohasem mehet a mennyiség a minőség rovására, mert ez előbb vagy utóbb megbosszulja magát. Az elsőrendű minőségmunka a legjobb toborzó.

Pedig de sokat vétkeznek ma ez ellen a megdönthetetlen alapigazság ellen.

A gépmesternek figyelemmel kell lenni betűszedő szakársára is. Különösen áll ez a ma nagyon is sok helyen hanyagul kezelt formamosságra. Ilyen helyeken elmulasztják a legelemibb egészségügyi szabályokat, de rongálják a vállalat vagyonát is, mert a felületes letisztításkor a betű feje elvastagodik, hamarabb romlik.

Sajnos, kétségbeejtően rossz viszonyokat élünk. Munkaadó, alkalmazott egyaránt nehéz körülmények közt van, így tehát minden megtakarítás indokolt; de nem megtakarítás az, ami hátránnyal és időelőtti súlyos veszteséggel jár.

Mikor lesz és milyen lesz a kibontakozás, még nem látható. De, azt hiszem, megismételhetem azt, amit már évek óta érzek és hirdetek: a sokszorosító ipar egész módszerének olyan teljesen átalakító módja jön, amely az eddigi rendszert teljesen felfogatja. Az előjeleknek látható része: az offset-nyomás, a mélynyomás.